

Trădarea criticilor?

Luat cu altele, scriu cu oarecare întârziere despre cartea lui Nicolae Breban, *Trădarea criticilor de la Editura Ideea europeană*, 2009.

Și-au spus deja părerea câțiva dintre „împricinați”, Gh. Grigurcu și G. Dimisianu chiar în *România literară*, Eugen Simion și alții.

Nu e vorba nici de a-l apăra, nici de a-l acuza pe romancierul supărat pe critici. Niciunul dintre cei care au comentat cartea n-a făcut acest lucru. Problema nici nu este dacă diagnosticele lui Breban sunt exacte în fiecare caz în parte, ci dacă el are dreptate sau nu să considere atitudinea de după 1989 a criticilor drept trădare. A criticilor generației noastre, căci „abandonul” lor îl condamnă, în cuvinte aspre, dar civilizate, Breban. În fond, el are dreptate să remarce părăsirea de către unii dintre noi a așa-numitei critici de întâmpinare, a cronicii, mai pe scurt. Nu însă de către toți, cum lasă să se înțeleagă. Lucian Raicu, Matei Călinescu, Mircea Martin sau Al. Călinescu n-au fost nici înainte, propriu vorbind, cronicari literari. Sau, dacă, unii, au scris cronică, au renunțat demult, când n-au făcut-o cu mari intermitențe și înainte. Alții, precum, tot dintre cei citați de Breban, Irina Petraș, abia după 1989 s-au consacrat cu adevărat cronicii. În fine, câțiva continuă să întâmpine noile apariții editoriale cu destulă regularitate, de exemplu Simion sau Grigurcu. Mai rar o fac Petru Poantă și Dimisianu, nici ei de tot absenți. Mai rămân eu, singurul care a renunțat definitiv la cronică. Trec peste faptul că, după 32 de ani, era oarecum normal să nu mai fiu prezent săptămânal în paginile unei reviste cu o cronică literară. Dar mă întreb în ce constă, la urma urmei, nemulțumirea lui Breban? Nu e nimic excepțional în faptul că o altă generație de critici a preluat controlul. Mai devreme sau mai târziu, acest lucru trebuia să se întâmple. Și nu pot să iau reproșul pe care mi-l face Breban – și anume de a fi lăsat, prin „trădarea” vocației mele de cronicar, literatura „vie” fără busolă –, decât ca pe un imens și nemeritat elogiu.

Cu totul secundare în discuție, când nu tendențioase, sunt alte remarci ale autorului *Trădării criticilor*. De exemplu, acelea că viața politică m-ar fi absorbit în asemenea măsură,

încât ar explica „trădarea”, sau că aș fi folosit **România literară** ca pe o tribună politică. În definitiv, lucrurile sunt mult mai simple. Breban nu e deloc un ins indescifrabil, adică diplomatic sau ascuns. Din contra, motivațiile sale sunt limpezi, chiar dacă nu sunt neapărat acelea invocate de el însuși. Toate cărțile de după 1989 i-au fost primite de critică, aceea a generației noastre, ca și aceea tânără, cu răceală sau cu indiferență. Nu e adevărat că nu s-a scris despre ele. S-a scris, dar cu severitate. Fie romane, fie memorii, niciuna n-a întrunit asentimentul comentatorilor. În loc să se întrebe de ce, Breban a preferat să facă criticii un proces de intenție. Critica putea greși, firește, însă nu fără excepție și nu atât de categoric. Ce e drept, nu totdeauna analizele au pus punctul pe **i**. Rămâne deschisă chestiunea invalidării de principiu a cărților lui Breban de către critica postdecembristă.

Cadrul discuției trebuie lărgit. Nu e vorba doar de romanele de după 1989 ale lui Breban, ci și de romanele pe care colegii lui de generație le-au scris sau publicat după 1989. Ar fi fost de așteptat ca, în condițiile dispariției cenzurii, aceste romane să devină mărturii majore referitoare la regimul trecut. N-a fost să fie așa, cu foarte puține excepții. Aceste romane sunt de obicei fără nicio legătură cu o realitate în legătură cu care autorii erau cei mai îndreptățiți să se pronunțe. N-au calitate de mărturie, n-au valoare literară. Cad în senzaționalul cel mai ieftin și comercial. Sau sunt, pur și simplu, ilizibile. Autorii lor au știut, în deceniile șapte și opt, să-și ia revanșa asupra realismului-socialist, prin romane critice la adresa comunismului atât de elogiat de generația anterioară. Dar n-au mai fost capabili după 1989 să depună o mărturie la fel de semnificativă pentru o epocă pe care o cunosc ca nimeni altcineva (uitați-vă la prejudecățile tinerilor romancieri și esești care n-au trăit-o!) și despre care ar fi putut scrie în deplină libertate. Să considere oare că și-au făcut datoria? Că nu au nimic de adăugat? Sau de corectat?

Nu cumva ar trebui să vorbim despre „trădarea romancierilor”?

P.S.: În ce privește intervențiile agresive ale Aurei Christi, în apărarea lui N. Breban, nu pot decât să reamintesc vorba cunoscută despre avocatul neîntrebat... ■